

Almanacka

För Året
Efter Frälsarens CHRISEI Födelse
1790.

Till GÖTHEBORGS Horizont,

Eller 57 grad. 42 min. Pol-högb, och 24 $\frac{1}{2}$ tids
min. Meridian-afstånd Väster om Stock-
holms Observatorium.

Efter Kongl. Maj:ts Nådligste Glad-
gande, utgifwen

Af Dessa Wetenskaps - Academie.

Mån-Förm.
den 28 Apr.

Mån-Förm.
den 22 Oct.

STOCKHOLM,
Tryckt hos JOHAN GEORG LANGE.

Ett exemplaret säljes hafstadt och skuret för i Skilling.

Försättning af framl. Professoren och Nbd-
daren J. G. Wallerii belönte Swar, upp-
på Kgl. Wet. Academiens Fråga, angå-
ende Åkerjord-arternas skiljeårken, och
förbättring genom tjenlig blandning *).

Om de förut beskrifna Jord-arternas Bruk och
Förbättringar.

Swad Åkerjord-arternas förbättringar angår, bör
man först märka, den hufwudsakligen deruti be-
står, att bibringa jorden sådana ämnen, som antingen
omedelbarligen meddela någon för Sådes-wår-
ten tjenlig föda eller medelbarligen på något sätt
bidraga till jordens hördighet. Kunna bågge dessa för-
moner winnas, är det så mycket bättre. Här för-
bigås den i Ladugården varande gddsten, åfven så
wäl som den tillstning sådan gddsel kan tillskyndas
af vegetabiliska ämnen. Här talas endast om Jord-
arternas särmonligaste Blandningar.

Inga

* Se det föregående i de 4:a sist försutne årens Almag-
nader till Göth-horgs Horizont.

Inga andra Jord-arter finns, som innehålla
någen för wärterna tjenlig föda, och omedelbarligen
bidraga till deras vårt, mer än Mylla, Torsf eller
Bränn-torf, Dy eller Bårr-jord. Till dessa kan
man dock med fog räkna de ämnen, som ifrån Vårt-
riket leda sitt ursprung och mer eller mindre jord-
wanblade åro, samt åga fördensfull en för wärterna
tjenlig föda: såsom allahanda flags Spånsjord, half-
ruten Halm, Wässe, åfven Sot och Kol-stybbe.

Medelbarligen kan också den ena jord-arten
sammansblandad med Åker-jorden, till dess hördighet
på flera sätt bidraga: antingen att göra en mycket
lös och varm jord, som snart i torrfen förlorar mu-
sten, något fastare och stadigare att längre densam-
ma qvarhålla, till hvilket ändamål Lera är tjenli-
gast, och dernäst, fastän i långt mindre grad, Sand
eller Grus, som genom sin tryckning stadgar och få-
sicer jorden; eller att göra den hårdā och styvja jor-
den något lösare för Sådes-rotens obehindrade ut-
spredning, samt lustens friare tilllopp till roten, hvar-
till Mylla, Torsf, Bårr-jord, Spånsjord och Kol-
stybbe

sybbe åro tjenligast, dock kan Sand eller Grus åfwen, men ej med lisa fördel nyttjas; eller dock att af husten insupa de ånnen, som åro till Sädesväxten nödige, hvartill Mårgel, Kalk och Kritjord, Byk-asta, eller annan asta, som åro iuäst af enhanda natur med Kalk-jorden, åro tjenligast; liksaledes Mussel- och Snäcke-stal, hvor de finnas förumlnade; (ty vuulnade och färskta tåla de långt, innan de förfalla) åfwen som Ågg-stal.

Innan dessa ånnen med fördel funna nyttjas, bbra de förut något tilredas, dock mer eller mindre efter beskaffenheten af hvart och ett.

Den Nylla eller Torf, som upgräswes på Åkerrenar eller i diken och Gårdes-backar, kan väl straxt nyttjas på Åker, där kringspridas och fötterhakas, hvoraf tåmelig wacker Vår-fåd plågar våra, åfwen Rågsäde, men är åfwentyrligare under Hösl-säde för mast. Att den Torf, som upgräswes i skog och på styggrika ställen, är mer unslig än den, som upgräswes på släta magra backar, men ofta dock mer misstänksam för främmande inblandning, är en bekant

fact. Många upläggga Torsven i högar att vädras och söndersmäljas, ett eller par år, innan hon utköres på Åkren, hvilket kan vara nyttigt för den Torf, som är upptagen i Skogs-bygden, men är mindre nödigt för den, som är upgräswen på slätten, så wida ingen syrlighet i den kan finnas, utan snarare fradligt, emedan den i Torsven varande fetman och musten under den tiden onekeligen utlatas. De handla wisligare, som lägga denna Torf på sådana ställen, där den kan få insupa mer fuktighet och fetma; såsom i gropar eller pussar, dit Dyngwatten är tillflytande.

Bränn-torf och Kärr-jord, som upgräswes på lågländta ställen, wid fina sjbar eller annorstädes, åga två olägenheter, som bbra förekommas, innan de funna göra något gagn på Åker. Den ena, att de innehålla mycket fradlig syra, underfundom och någon annan salta; den andra, att de tåla många år, innan de sönderdelas. Att förekomma bågge dessa olägenheter, bdr man, innan denna Torf nyttjas på Åker, lägga hånne i fina högar, och inellan hvart

Hvaraf srs Kalk eller Kalk-jord, eller i brist deraf
bruka Åsta af med eller bränntorf, åsven Byk-åsta,
af hvilken dock bör tagas litet mer, än af Kalken;
likaledes gammalt Mur-bruk, allt som man kan ha-
va tillgång. Af sådan blandning förlorar Torsven
sin syra, och inom et år, med hufvens tillhjelp väl
sönderdelas.

Kärr-myllen eller Dy-jorden, som består af
sönderdelade vegetabiliska ämnen, kan eft på lika
sätt handteras, innan hon brukas på åker. I sitt
rä ämne duger hon intet till jord-blandning på åker,
för den widlädande syran, men hon fordrar både
mindre tid och mindre tillblandning af de nämnda
Kalk-artiga ämnen.

På samma fått finna eft affurne Myr- och
Måsse-tuswor, i synnerhet de som består af halfrutna
starka gräs-rötter, göras snart stickliga till
hunande jord-blandning; hvarvid bör märkas, att
de, som äro på låg och fukt mark affurna, såsom
Starr-tuswor, tåla något längre tid och mer Kalk-
ämne, än de, som äro tagna på någon högre wall.

Ait

Aft bränna sådana Tusvor till asta i mgn de nye-
tias, är mindre gagnande, så wida de derigenom
förlora all närande saft.

Spån-jord tar zwar ingen förberedelse, men bör
märkas någon skillnad mellan den, som aldeles är
förmulstnad, och den som ej fullkomligen hunnit att
rutna, utan ännu innehåller några furu halfrutna
spånor. Den förra är af samma bestaffenhet med
mylla, mer närande; den senare mer fylande, eme-
dan den mindre förändrade spån insuper och länge
qvarhåller vätkan. I anledning hvaraf denna är
tienligare på lågländig mark, att insupa den syrlig-
het där kan finnas, som af förfarenheten och kan
besyrkas.

Halm mer eller mindre rutnad, åsven det Halm-
rast, som kan sawlas ur Sädeslador, under Halm-
slackar, åsven gammal Takhalm, kommer allt på
ett ut, och behöver aldeles ingen annan tillredning,
än att läggas i en Dyn-g-puss ett halft eller ett år
att blifwa mer saftig och benägen till rutnelse, hvar-
efter den utföres sådan som den är, och utbredes på
åkren,

åkren, där den gör godt gagn. Men att upbränna
Halm på åkren, är detsamma som att ombyta deſ
nårande egenskap, till ett nästan onyttigt ämne.

Måffa, hvarmed förstas den vanliga hvita
eller röda Måffan, som brukas till vägg-måffa, och
finnes i ala flogar, insuper watten som en screamp
och länge qvarhåller detsamma; är derföre oförlik-
nelig att braka på all icke och brännande jord, i syn-
nerhet på Skogs-jord och Sand-jord, af hvad slag
de varar må. Det är berättadt, att någre Trädgårds-
mästare lägga denna Måffa i kring sina unga Trän,
att så mycket bättre kunna underhålla musten. Hvar-
efti tillgång finnes på denna Måffa, kan den först
några dagar blötas i Dyngwatten, innan den föres
på åkren, då den gör dubbelt gagn. Den bör strax
i åkerjorden inblandas och nedmyllas, emedan den
saledes tillredd underhåller åkerjorden med nödig bå-
de våtska och fetma. När denna Måffa hunnit rut-
na, som sker ganska långsamt, lämnar den föga mull
efter sig, mull som ej utgör någon betydande för-
mon, men ock intet skadar.

(Fortsetning nästa år.)

Poëter-